

SİYASETNÂME ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN RÂHATÜ'S-SUDÛR'UN DEĞERLENDİRMESİ

Criticism of Rahatu's Sudur Related With The Features of Siyasetnâme

*Süleyman ÖZBEK**

ÖZET

İnsanlar tarihin ilk çağlarından itibaren çeşitli şartların gereği olarak toplu halde yaşamaya mecbur olmuşlardır. Bu durum ise bireyin toplumla olan münasebetlerini tanzim ederek, karşılıklı hak ve hukuk çizgilerinin kesin sınırlarla tespit edildiği bir düzen fikrini ve zamanla devlet anlayışını ortaya çıkarmıştır. Gerek ilkel kabilelerdeki hayatı şekillendiren basit düzen anlayışı olsun, gerekse günümüze kadar uzanan çizgide modern devlet kurallarına dayalı bir düzen anlayışı olsun, insanlar daima kendisini ve toplumu yönetecek, yasalar koyacak bir idareci seçmek zorunda kalmıştır. Bu aşamada idare eden ile idare edilenler yani devletle halk arasında karşılıklı hak ve hukuk ilişkisine dayanan bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkinin temelinde adalete dayalı sosyal eşitliği sağlayıcı bir idare anlayışı yatmaktadır. Ancak her toplumda ve devlette adalet ve eşitliği sağlamanın mümkün olamayacağı aşikardır. İstenmeyen böyle bir durumun ortaya çıkmaması için veya devletin içerisine düştüğü sıkıntılı ortamdan kurtarılması amacıyla devlet adamlarına siyaset bilimi niteliği taşıyan ve öзде devlet hayatına ilişkin kurallar ve tavsiyeler içeren eserler kaleme alınmaya başlanmıştır. Genel olarak Siyasetnâme adı altında birleştirdiğimiz bu eserler aslında muhteva, şekil ve üslup açısından çeşitlilik arz etmektedir. Bazıları doğrudan hakimiyeti elinde bulunduran hükümdara hitaben yazılırken, bazıları da devlet içerisinde ikinci adam konumunda olan vezirlere yazılmış veya kim için yazıldığı ayrıntılı biçimde izah edilmemiş ve genel ifadeler kullanılmıştır. Siyasetnâmelerde ele alınan konular arasında; hakimiyet telakkisi, hükümdarda bulunması lazım gelen özellikler, vezirin görev ve yetkileri, diğer devlet ricalinin seçiminde gösterilmesi gerekli titizlik, ordu ve maliye teşkilatına dair gerekli tavsiyeler başta gelir. Bu tavsiyeler asırlar sonra dahi hala geçerliliğini korumaktadır. Ortaçağlardan itibaren tarih sahnesinde yer alan devletlerin ve hükümdarların karşılaştığı meseleler arasında küçük farklar dışında pek fazla bir değişikliğin olmadığı ve yapılan yanlışlar ile alınması istenen tedbirlerin hemen hemen aynı çerçevede olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasetname, Devlet İdaresi, Hükümdar, Hükümdar-Teb'a İlişkileri.

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi.